

Diplomit 58
370279

Arvestatud diplomitega.
12/II 1940. J. Süg.

E. V.
TARTU ÜLIKOOLI
ÕIGUSTEADUSKOND
13. jaan 1940.
№ 679
TARTU

Eesti Konsulaaresindus.

A 2709.

Diplomi-töö

Elmar Johanson
stud. jur.
mtr. 10451

1940.

Arvestatud 2 II 1940 õigustead.

Sisukord.

<u>I</u>	Mõiste	lkk.	1 - 8
<u>II</u>	Ajalugu	"	9 - 16
<u>III</u>	Konsulite liigid	"	17 - 23
<u>IV</u>	Teenistuskaik	"	24 - 40
<u>V</u>	Konsuli kohustused	"	41 - 75
<u>VI</u>	Konsuli õigused	"	76 - 77
	Allikad	"	78

Besti konsulaaresindus.

I. Mõiste.

Rahvusvahelises läbikäimises üksikute riikide vahel on diplomaatiline esindus kõrval konsulaaresindus uue-
mal ajal järjest suureneva lähenduse
omandanud. Konsulaaresinduse mõis-
tes on peaaegu kõikide autorite poolt
pearaskuspunkt majanduslikele huvi-
le asetatud.

Sii defineerib prof. S. Piip konsulid
ja tõstab seljuures esile just riigi ma-
janduslike huvide kaitse:

Konsulid on riigi välisesindajad,

kelle ülesandeks loetakse esmajoonus riigi majanduslike huvide ja kodanikkude juriidiline kaitse.

Samu vaatekohti jagab saksa autor Ph. Lorn ning tsiterides autoreid Calvot (Calvo III lehek 216: Vertretung der „intérêts généraux du commerce maritime de leur patrie“) ja Bonfils - Grah'i (Bonfils - Grah lehek 388: „Die geistigen, wirtschaftlichen und Handelsinteressen (nicht die politischen Interessen)“) ja jõuab arvamusle, et samal seisukohal on enamik saksa autoreid.

Magu väeme on konsulite ülesanded peht majanduslised ja kaubanduslised ring lõpuks nõuandvad.

ka Eesti konsulaarvõadus (R.T. 97-1933)
§1 määritleb konsuleid järgmiselt:

„Besti Vabariigi huvide kaitseks, tema kaubanduse ja laevanduse soodustamiseks ja arendamiseks ning Eesti kodanikke tarviliku rõu ja abiandmiseks välismaal asulataks konsuleid.“

Siiiski ei saa lervet raskuspunkti reis ülesannetes, mis tänapäeval konsulitel täita tulevad, mitte ainu üksi kaubandusele ja majanduslisele huvi asetada. Lerves ras maades on konsulitel peale majanduslike ja kaubanduslike ülesannete näiteks täielik tsiviil- ja kriminaaljurisdiktsioon. Konsulaaramet on oma välises korralduses ja sisemises ülesannetes väga tihedas seoses diplomaatliku ametiga, ning väga tihti on mõlemad ametnikud esindatud ühes isikus.

Briti lihe on nende ülesannete side Prantsuse riigis. Prantsusmaal

on vastav dekreet 1. veebr. 1877. Ka Saksa konsulaar- ja konsulite „kaubanduse, liikluse ja laevaõide“ eriti erile, paneb edasi aga normaalselt kohustuse konsulitele nagu diplomaatliku erinduselegi „riigi huvide kaitse ja edenduse“ terves ulatuses. Saksa konsulid eriti idamaades ja Lõuna-Ameerika riikides on tihti diplomaatliku ameti kandjad.

Kui puutub konsulite jurisdiktsioonis-
~~se~~ Eestis, siis Eesti riigis ei
 tunne jurisdiktsiooniga varustatud
 konsulid.

Ehkki tendents siinapoolse kaldub,
 et konsulid ja konsulaarteenistus liht-
 selt erilise diplomaatliku ameti liigina
 võtta ja ehkki konsulid on samasugu-
 sed riigi välisesindajad oma teenistus

ülesannetus nagu diplomaadidki, ei oma nad üldpõhimõtteliselt kõiki diplomaatlike laadi üldäiguselisi volitusi.

Nii ei kehti konsulite kohta puutumatus ja eksterritoriaalsuse põhimõtted.

Konsulaarteenistuse eriõigused konsuli asumaal ei põhine niipalju üldrahvusvahelisel õigusel kui erikokkuleppel, nii konsulaarlepingutel kui ka kaubalepingutel. Eesti KS § 5 põhjal:

"Konsulaatide ametitegevus ja selle juhtimine toimub käesoleva ja teiste maksvate seaduste, Eesti poolt välisriikidega sõlmitud lepingute ning rahvusvaheliste tavade alusel."

Sellega on konsulaatide ametitegevuse aluseks 1) konsularseadus (KS) § 4 Välisteenistuse seadus (RT 24-1936), edasi Eesti seadustest need mis käsitlevad kaubandust, tööstust,

sim- ja väljavedu, laevandust, ülepiiri-
 liiklust, kodanikkude kohustest j. n. e
 2). Välisriikidega sõlmitud lepingud ja seda
 kahelt seisukohalt: ühed mis käsitlevad
 konsulaarorganisatsiooni ja määravad
 konsulite õigused ametitegevuses lepingu osa-
 liste maaalal; teised lepingud käsitlevad
 riikliste läbikäimiste ja kodanikkude õigus-
 tega seoses olevaid küsimusi - siia kuulu-
 vad kauba- ja laevanduslepingud; iiga-
 sugused kokkulepped läbikäimiste ja koh-
 likkude küsimuste, hõldekande j. n. e kohta.

Eestil on erikonsulaarlepingud sõlmitud
 Lätiga, Leeduga, Poolaga, Saksaga ja Bel-
 giaga, kuna Inglismaaga, U.S.A-ga Soo-
 mega, Prantsusmaaga ja teiste riikidega
 on konsulaarvahetused korraldatud
 enamsoodustuste alusel konsulaarlepin-
 gutega.

Pääle eelpool nimetatute on konsulaar-
tegevuse aluseks veel 3) kohalikud asukoha-
seadused. Siin tuleb tähelepanna seadus-
si kaubanduslise tegevuse, maksude, kor-
danikkude liikumise korra, perekonnasei-
su muutmise, notariaal toimingute j.n.c. kohta.
Lõpuks on konsulaar-tegevuse aluseks veel
4). rahvusvahelised tavad. Viimasena
märgitud alused tulevad rakendusele
ainult niipalju, kui palju puuduvad
teised eskirjad ja alused küsimuste
lahendamiseks.

Üldiselt on konsulaar-esindaja amet
vähem formaalne kui saadikuil, ning
konsulaar-esindus leiab seal aset tihti
kus diplomaatiline vahetõrk ei ole veel
loodud. Näitena võiksime tuua U.S.A.
konsulaadi, kes tegutses Eestis 1919a alates

olguigi, et ühendriigid tumustasid Ees-
tit de jure alles 28. juulil 1922a.

Kuna väliserinduse seadused triviti-
seeritud maades rahvusvahelise õiguse
põhimõtte järel vähemalt põhijoontes
ühiseid jooni omab, ei ole see konsulaar-
seadustes siiski täiesti nii.

Prantsuse, Saksa, Inglise ja teiste maa-
de konsulaarseadused lähevad üksteisega
võrreldes tublisti lahku.

Siiski on uuemal ajal seadusandlused
konsulaar erinduse alal sirma poole kal-
dunud, et ühtlustada konsulaar tege-
vuses konsulite õigusi ja kohustusi min-
gi suguse ühtlase konsulaar seaduse näol
rahvusvahelises elus. Ja oleks kõikide puud
saavutada rahvusvahelises õiguses konsulaarõigu-
se põhimõtetes ühtlust analoogiliselt postiliidule
ja meeter konvencioonile.

II. Ajalugu.

Nimetus „konsul“ on Dana-Rooma algupärane ja on aastate jooksul erineva tähenduse omandanud.

Aastal 509 e. Kr. lõppes Roomas ai-ruvalitsuslik kuningate võim ja as-
mele ans vabariiklik kord. Riigi juh-
lijaks said rooma rahva poolt pat-
riitrite seast üheks aastaks valitud
kaks usaldusmeest, kes kandsid ni-
metust - konsul (Qui consulit rei publicae).

Nutel võimumeestel oli täielik võim
sõja kuulutamises ja rahu tegemises. Eda-
si oli neil õigus anatit ja rahva kogu
kokku kutsuda, senaatoreid nimetada
ning lõpuks õigus sadusi vastu võtta ja
neid tagasi lükata.

Väliseks tunnuseks nende kõrges seisendis ja ametivõimus oli konsulitel 12 liktorit, kes kandes kirvest ja vitsakimpu pidid sümboliseerima konsulite võimu kodanikkude elu ja surma üle, samuti ka muudes kohtupidamise õiguses.

Esimesed kaks Rooma vabariigiaegset konsulit olid Lucius Junius Brutus ja L. Tarquinius Collatinus.

Nende konsulite võimu esile tõstmiseks nimetati hiljem senised konsulid *virii consulares*. Rooma provintides väljaspool Itaaliat asuvaid riigi rüütelkondade esindajaid, kes teostasid provintis konsuli asetäitjana, nimetati prokonsuleiks.

Prokonsulid esindasid provintides rooma riiki ka hiljem keisrite ajal ja selline seisund kehtis Rooma riigi

idapoolsetes provintides edasi ka pärast
Lääne-Rooma langemist kuni keiser
Justinianus I a. 542 selle täielikult kaotas.

Teates 10. sajandist kandisid mitmesu-
gustes Itaalia linnades kaubanduse
kaitseks seatud kaubanduskohturi-
kud nimeüst *consules mercatorum*.
Nende ülesandeks oli kaubandusega te-
gelevate inimiste vahel esilekerkivate
tüliküsimuste lahendamise.

Prantsusmaal nimetati 12. sajandil
kaubanduskohturikke üle mere konsu-
litiks (*consuls d'outremer*) või jälle välis-
maade konsulitiks. Nii suguste konsuli-
te ülesandeks oli võõrastes sadamates
ja kaubanduspunktides oma rahva
eesõigusi valvata, kaubandust ja laeva-
õitu kaitsta ning oma kodakondsuse
kuuluvate vahelin tüliküsimusi kaotada.

Veel suuremat tähtsust nüüsgustele konsulitele omistasid keskajad Itaalia väikesed linnriigid. Venetria alul ja tema järel Genua, Florents, Pisa ringlised asutasid peaaegu kõikidesse Vahemere äärelises riikidesse ja linnadesse oma kaubanduse huvide ja oma kodanikkude - kaupmeeste õiguste kaitsuks konsulid.

Nagu näeme olid ülalnimetatud keskajad kaubanduskohunikud - konsulid oma tegutsemisalal juba üsna lähedased kaasaja konsulitele.

Konsuli nimetust kandrid Itaalias ka tööstuste seltsingute ja frunfide esimehed.

Briti tähtsad poliitiliselt olid sellised frunfid Florentsis ja Lõuna - Prantsusmaal.

Lõuna - Prantsusmaa provintides kus rooma mõtteviis ja korraldused kõige kauem püsisid, kandrid kogukondade ja linnade

ametnikud, eriti aga kõrgemad ametnikud, oma tiitlitenä konsulid.

Saksa keisrile poolt säetud konsuleid näeme juba 12. sajandil Süürias ja teistes idamaa kaubanduskeskustes, kus olid saadetud sinna kaubanduse ja laevaõidu huvide silmaspidajaks, samuti ka oma maalaste kaupmeeste õiguste kaitsjaks.

Pääl sel pool nimetatud ülesannete pidid konsulid esineva ka oma kodanikkude poliitiliste huvide kaitsjana. Ühtlasi nautisid nad sealjuures erilist rahvusvahelist kaitset ja sellega seoses olevaid privileege.

Spiliseeritud maades, või nagu varemajal kombeks oli öelda, - kristlikkudes maades olid konsulite jurisdiktsioonilised funktsioonid rohkem piiratud, kuna nad pooltriviliseeritud - mitte kristlikkudes maades üsna kaugele ulatuvad piirid

omasid, nii, et nad sel alal peaaegu püramatu võimutäitmist kasutasid.

Kui aga türklased vallutasid Bütsantsi keisririigi (1453a), hakkasid nad kitsendama väliskaupmeeste õigusi ning lubasid tavaõiguse alusel kujunenud esõigustatud seisukorda makoma jääda ainult eriliste lepingute põhjal, mis kandsid kapitulatsioonide nime. Esimene säärane kapitulatsioon sõlmiti Suleiman I-ku ja Prantsuse kuninga François I vahel (a. 1529). Säärased kapitulatsioonid kestsid kuni viimase ajani Türgimaal, lõppedes alles Türgi vabariigi väljakuulutamisega. Nad püüavad meil päeval Pärnas ja osalt Hiinas.

XIV sajandil loodi konsulite instituut Idast üle ka Lääne-Euroopa riikidesse, ning 1402. a. näeme juba Londonis Itaalia konsulid. Klausu määras linnadesse, kus olid tema

kaubalaad, erilisi esindajaid alderman'e, kelle hooleks, nagu konsuleilgi, oli korraldada oma kauba koloonia liigete üle triviil- ja kriminaal kohtupidamist, kuid vana režiimi järel pandi vähe rõhku konsulivõrgu arendamisele ning 19. sajandi alguseni oli konsulite seisukord väga ebamäärane. Veel läinud sajandi keskul kaebasid konsulid Londonis, et nende seisund on väga raske: ärimehed ei tunnista neid endi hulka kuuluvaks, kõrgem seltskond samuti ei taha neist midagi teada. Majandusliikunute sidemete arendamisega läinud sajandi jooksul kõvenes siiski konsulite seisukord.

Selle liikumise tagajärjeks oli mitmel pool diplomaatilise ja konsulaarteenistuste ühtlustamine riigiõiguses ja, niipalju kui võimalik, ka rahvusvahelise õiguse seisukohalt,

mis leidis teostamist kõige teravamalt enne sõda Saksamaal pärast maailmasõda muutis riikides ning 1924. a. ka Ameerika Ühendriikides, 1924. a. 24. mai Roger'i seaduse järgi, millega diplomaatiline ja konsulaar teenistus ühendatakse ühese välis-teenistuseks. Meil oli alguses kehtimas 1903. a. Vene konsulaar seadus, mis on ai-
nult vähe muudetud 1858. a. konsulaar-
korraldus ja mis loomulikult oli väga va-
ranenud ja puudulik. Selle järgi on
kiil konsulaar teenistus diplomaatilisest
teenistusest täiesti lahutatud. Tegelikult
aga kujunes meil Nabariigi algsäevist
alates teisem olukord. Nuu kord sai
kindlama aluse Välis teenistuse seaduse
(R.T. 45 - 1930 ja R.T. 24 - 1936) ja konsulaar seadusega
R.T. 97 - 1933). Rahvusvaheliselt on aga siiski mõ-
lema teenistuse vahel terav õiguslik piir.

III Konsulite liigid

Konsuleid võime liigitada kolmel alusel: esiteks võimu, siis teeristuslaadi ja lõpuks tegevuse ulatuse järele.

a). Võimu järele tehakse vahet konsulite vahel - konsulid tsiviliseeritud maadel ja konsulid pooltsiviliseeritud maadel.

Vähe nende kahe konsuli liigi vahel seisab selles, et pooltsiviliseeritud maadel asuvad konsulid on varustatud & jurisdiktsioonilise võimuga, kuna tsiviliseeritud maades asuvatel konsulitel puudub. Niisugust vahetõõemist tunnevad mõned Lääne-Euroopa maad

nagu Inglismaa ja hised.

Olgu veel kord tähendatud, et Eesti ei tunne juriidiktsooniga varustatud konsulid.

6). Teine liigituse alus jaotab konsulid nende teenistuslaadi poolest järgmiselt: ametkonsuliteks (consules missi, consuls de carrière, Berufskonsuln) ja aukonsuliteks (consules electi, consuls commerçants, Wahlkonsuln)

Kõikugust vahetegu teevad suurem osa riikide konsulaar seadusi, muu hulgas ka Eesti.

Ainult üksikud maad ei tunne sarnast konsulite vahetegu, nagu Prantsusmaa ja U.S.A., olgugi, et Prantsuse konsulaar seadus on üks täielikkumaist üldse. Prantsuse konsulaar seadus mainib ainult kutsu, s.o. ametkonsuleid.

Vahe selle kahe konsulite liigi vahel seisab selles, et ametkonsulite juures konsul püüab täiesti end oma ametisse, teeb oma ameti elukutseks ja on selleks ametiks vastava hariduslise ettevalmistuse saanud. Ka on aluline see, et konsul on oma asukohta selleks saadetud.

Lukonsulite all mõistame isikuid kes kohapeal alaliselt elavad, on harilikud oma ametilt kohapealsed kaupmehed või töösturid ja varustatakse saatja riigi poolt konsulaarüleammetiga, ilma, et nad sellest oma elukutset teeks. Nende teenistus on palgata.

Besti konsulaarõadde § 10 määritleb konsulid järgmiselt: „Kutsukonsulid (consules missi) on koosseisusõaduses ettenähtud palgalised ametnikud, aukonsulid (consules electi) kas kohapealt valitud ärimehed

või teised selleks sobivad isikud, kes pal-
gata ajavad konsulaarasju."

Kuna kutsukonsulite juures on oluliseks
tingimuseks, et nad peavad olema lin-
gimata Eesti kodanikud, ei kehti see
tingimus aukonsulite kohta ja siin on
lubatud olla aukonsuliks järjekulult ka
välismaalastel. Siinult ühe sugustel
tingimustel olevatel kandidaatidel antakse
siiski eesõigus Eesti kodanikule.

Välismaalane aukonsul, kei ta ei valda
eesti keelt, kohustub Välisministri selle-
kohasel nõudel palkama omal kulul
teenistusse konsulaarasjade ajamiseks eest-
lasest sekretäri, keda soovitab Välismi-
nister kokkuleppel Majandusministriga.

Eestlasest sekretäri palkamine võib ära
jääda kui minister (Välisminister) ei pea
seda tingimata vajalikuks.

Konsulaadi kulude katteks võib aukonsulile määrata konsulaarmaksude tariifi põhjal saadud tulud, olgu see terveni või osaliselt.

Kui aukonsulaat on määratud siima ringkonda asutada kus on olemas saatkond või kutsukonsulaat, siis ei võta aukonsulaat osa otsesest konsulaar tegevusest, vaid nad täidavad konkreet ülesandeid informatsiooni, majanduslike või kultuuriliste sidemete sõlmimise alal.

Üldiselt ongi nii, et täielik konsulaarõigest osa saamine on ainult ametkonsulitel (kutsukonsulitel), kuna aukonsulid ainult mõningaid konsulite funktsioone täidavad ja seda eriliste juhtnõuude alusel.

Praktiline vahetegu mõlema konsuli liigi

vahel on selge, äiguslikult on aukonsulid samasugused riigivälisesindajad nagu ametkonsulidki. Juriidiline erinevus seisab üksikasjades.

Üldiselt on olukord selline, et nooremad ja väiksemad riigid omavad rohkem aukonsuleid kuna vanemad ja suuremad riigid selle vastu peavad vähe, või ei pea üldse ametkonsulite kõrval aukonsuleid.

Nii oli Schveitsil enne 1914a. 8 ametkonsuli kõrval 400 aukonsulit. Saksamaal samal ajal oli 703 konsulit ainult 100. Eestil oli 1936a. 134 aukonsulaati ja mõned üksikud ametkonsulaadid. Selle vastu ei ole Prantsusmaal ja Põhja-Ameerika Ühendriikidel ametkonsulite kõrval ainult aukonsuleid. Üldine tendents on suurendada ametkonsuleid ja vähendada aukonsuleid.

c). kolmas alus konsulite liigituseks on liigitus tegevuse ulatuse järel: a). peaaegu kindralkonsulid, b). konsulid, c). ase- ehk viitsikonsulid ja dd) konsulaaragendid. Niiugune liigitus hääneb nii amet- kui ka aukonsuleid. Mõned liigid tunnevad abikonsuleid, konsuli õpilasi j. n. e.

Arusaamatuste vältimiseks määratakse juba lepingutes kindlaks, misugused ametnikkude liigid konsulite mõiste alla kuuluvad. Nii kõneleb Ameerika - Eesti sõprus-, kauba- ja konsulaarlepingu protokolli §4 järgmist:

"Igal pool, kus allis lepingus on tarvitatud oma "konsul", tuleb alla all mõista peakonsulit, konsulit, asekonsulit ja konsulaaragendi, kellele on väljantud exequator või muu teenistusdokument."

IV. Teenistuskäik

Eelpool nimetatute konsulite liikide teenistusõigused asuriigi suhtes on ühtlased, küll aga on lahkuminevad saateriigi õiguse kohaselt nende Teenistusõigused oma sisemise allumise ja tihti ka teostavate toimingute mõttes.

Allumise järel alluvad üldiselt kõik konsulid saadikule, kui selles riigis saatkond on. Ei asu aga konsuli asukohta riigis selle konsuli saatja riigi saatkonda, alluvad konsulid vastava ringkonna kutspeakonsulaadile. Riikides, kus aga ei ole saatkonda ega kutspeakonsulaati, alluvad konsulaadid vahenditult välisministeeriumile.

Stendes riikides kus on erilised kutsepa-
konsulaadid, konsulaarringkonnaga üle
riigi, on saadik konsulaartgevuse kõrge-
maks juhiks.

Asekonsulid ja konsulaaragendid alluvad
konsulile.

Konsulaadi tegevuspiirkonnaks või kon-
sulaarringkonnaks nimetatakse seda maa-
ala, mille piirides konsulaat on õigus-
tatud oma ülesandeid täitma ja mis
määratakse konsulaadi asutamisel või
selle uuesti ümberkorraldusel.

Konsulaarringkonna aluseks võetakse
harilikult administratiivsed üksused,
nagu riik, osariik, provint, kuber-
mang, maakond, suuremad linnad
või mitu väikest üksust koos.

Iga alama konsulaadi ringkond moo-
dustub osa selle konsulaadi ringkonnast,

kellele see konsulaat allub. Saatkonna kui
peakonsulaadi ringkond on igal juhul
üleühtlane, kuid see võib ulatuda ka
mitme riigi peale, näiteks sel korral kui
saadik on akkredititud mitmesse riiki
korraga.

Presidendi vastaval otsusel võib siis
peakonsuli ülesannete täitjaks määrata
ka mõne teise saatkonna ametnikku,
rõuniku, sekretäri j. n. e., kellele siis
ka ülelähewad vastavad õigused ja
kohustused. Peakonsuli ülesannete täit-
jal ametnikul on riisugusel korral
õigus nimetada end peakonsuliks, kuid
ta ametiaste jääb endiselt vastavalt selle-
le kohale, mis koosseisus ette on nähtud
ja millele nad nimetatud.

Ka aukonsulitele võib anda kõrgemad ri-

metused kui need, mis aukonsulitele kuuluvad nende juhtida olevate asutiste järgi.

Kõrgemad nimetused antakse aukonsulitele, kes olnud teenistuses kauemat aega või kellel on erilised teened konsulaartöös, kui konsulaarvõrge organisatsiooni tõttu pole võimalik muuta teatud riigis konsulaati kõrgemaastmeliseks.

Niisugusteks konsuliteks oleks konsul asekonsulaadi juhatajana ja peakonsul aukonsulaadi juhatajana. Õiguste suhtes vastaks niisugusele titulaaarpeakonsul konsulile ja titulaaarkonsul asekonsulile; sellele vastavalt kohaldatakse ka konsulaar-seadust ja üldisi juhtnööre.

Teostatavate toimingute suhtes on üksikute konsulite teenistusõigustes lahku-minekud. Nii on harilikult õigustatud perekonnaseisuakte registreerima, samuti

raha ja varandusi hoiule võtma ainult ametlikud pea-, täis-, ja asekonsulid.

Ka notariaalõigusi on harva au ja asekonsulitel ning konsulaaragentidel.

Kui aga mõne konsulaadi juures töötav asekonsul on selle juures riigiametnik, s.t. kutsuasekonsul, siis on temal õigus kõikideks konsulaartöiminguteks, mis lubatud kutsukonsulitele, ka sel korral kui konsulaadi juhul (kui ta on asekonsul) seda õigust ei ole.

a). Algu.

Konsuli ametisse nimetamine toimub tema valituse poolt riigi siseasutustes ettenähtud korras, ilma et asuriigi valituse käest enne luba või nõusolekut küsitaks.

Meie konsulaar seaduse järgi toimub kõikide konsulite nimetamine peale kutsepeakonsuli, Välisministri poolt kokkuleppel majandusministriega. Kutsepeakonsul nimetatakse ametisse Vabariigi Presidendi poolt. Kandidaadid kutsepeakonsuli kohale esitab välisminister kokkuleppel majandusministriega, väljearvatud juhud, kus kutsepeakonsuliks nimetatakse mõni saatkonna ametnik. Sel korral jääb ära eraldi seisukoha võtmine majandusministri poolt.

Majandusministrel on õigus kandidaati ainult sellelt seisukohalt hinnata, kui võrd üks või teine isik on temale vastuvõetav riigi majanduslike huvide kandjana

Rahvusvahelise lavaõiguse alusel on saadikul, peakonsulil ja konsulil õigus oma

tegevuspiirkonnas nimetada ajutisi ase-
konsuleid või konsulaaragente, mis aga
pärast nõuab välisministri lõplikku
kinnitamist

Mispuutub kutsekonsulaatides teenivate
ametnike kohta nende ameti nime-
misel, siis tuleb tähele panna et nad on
nagu harilikud riigiteenijad ja nende
nimetamisel tuleb käia riigiteenijate
kohta maksvate teenistuse-, koosseisu
ja eluarve seaduste järgi.

Konsuli nimetamisel antakse talle au-
riigi valitavusele esitamiseks vastav voli-
kiri — konsuli patent (lettre de provision)

Patendis leiduvad andmed konsuli nime
ja asukoha kohta, peale selle leidub paten-
dil, harilikult teisel küljel, andmed
ka konsulaarringkonna kohta.

Konsuli patent antakse vastava vormi järgi kas riigipea või valitsuse resp. välisministri nimel.

Eesti konsulaarseaduse järgi antakse konsulitele patendid kas Presidendi või välisministri poolt.

Presidendi poolt antakse patent neile konsulitele kes nimetatakse ametisse presidendi käsukirjaga, s. o. kutsupea- ja akonsulitele ja nende ülesandeid täitvate saatkonnaametnikele. Brändina antakse kõikidele konsulitele Presidendi patent sel korral kui asuüriigi vastav kord näeb ette, et konsuli patent olgu väljaantud igal juhul riigipea poolt.

Teistele konsulitele, ja ka akonsulitele, kellele on ettenähtud patendid, antakse see välja välisministri poolt.

Üldise korra järel antakse konsulipatentid ainult neile konsulitele, kellel on juhtida iseseisv konsulaaringkond, kuna teiste konsulite kohta saadetakse ainult kirjalik teadaanne kas kohapealse saatkonna või konsulaadi juhi poolt. Brändina antakse konsulipatent ka neile mitteiseseisvatele konsulitele, kes määratakse reisse riikidesse, kellega on vastav kokkulepe sõlmitud, mis näeb ette konsulipatendi andmise igale konsulile. Sel korral jääb konsulipatendil konsulaaringkond märkimata.

Patente ei anta peakonsuli ülesandeid täitvale saadikuile kui asuriigil ei ole kombeks saadikuilt nõuda patente.

Konsulipatendi esitab vastav konsul oma asuriigi välisministeeriumile.

Konsuli patendi esitanud, võib konsul oma ametitegevuse astuda alles siis kui ta on saanud asuriigi valitsuselt vastava tegutsemisloa. Tegutsemisluba kutakse exequatur'iks (Idamaadel Berat)

Tegutsemisluba antakse pärast konsuli patendi esitamist ja ta antakse kirjalikult sellekohase teadaandena või iseseisva dokumendina. Antakse mõne riigi rehtliiva kombe järel ka aukonsulitele exequatur, siis jääb ära patendi esitamine ja konsuli ametisse astumist lihtsalt informeeritakse sellekohase kirjaliku teadaandega.

Tegutseda võib riisugusel korral aukonsul hakata pärast seda, kui vastava riigi välisministeeriumilt on saadud kinnitus teadaande kättesaamise kohta

Oleneb vastava riigi valitsusest kas ja missugustes kohtades on ta nõus konsuleid vastu

võtma ja tunnustama. Üldise korra jä-
rele määratakse riikide sellekohased õi-
gused kindlaks omavahelistes sõprus-, kau-
bandus-, laevandus- või konsulaarlepinguis.

Arukoha valitruselt exequaturi saanud,
teeb konsul üldise korra järel visiidid
asunkoha valitruselt ja teiste riikide koha-
pealtele konsulitele. Kui kohapealsed
kõrmed seda nõuavad teatab ametlik as-
tus konsul oma teenistuse astumisest kirja-
likult ka vastavatele kohapealsetele ame-
tiarulistele.

Ametitegevuse alustamisest teatab konsul
oma otsekohese ülemuse kaudu vastava
ringkonna kutsapeakonsulile, samuti ka
konsulile endale alluvatele konsulitele.

Kutsapeakonsul informeerib sellest välis-
ministeriumi ja kõiki teisi selles riigis asu-
vaid Eesti konsuleid.

Üldiseks teadmiseks avaldatakse konsuli ametisse astumisest Riigi Teatajas.

Kutsukonsulilt nõutakse enne ametisse astumist harilikku riigiteenijana ametivande andmist. On ta varem riigiteenijana vande andnud, jääb konsulil ametivande andmine ära.

Kutsukonsulid ei anna vannet, küll aga annavad nad kirjaliku töötuse enne ametisse astumist selle kohta, et nad konsuli kohuseid hoolsalt ja korralikult täidavad.

Töötus antakse majandusministri nõusoleku saamisel ja enne ametisse määramise käsu kirja andmist.

Et konsuli amet nõuab erilisi teadmisi rahvusvahelise elu ja majandusliku liikumise aladel, on aru saadud vajadusest konsuliametile eriliselt ettevalmistada ja

ainult neid sellesse teenistusse vastu võtta, kes küllalt turnevad oma riigi õiguslikku ja majanduslikku elu kui ka välisriikide seisukorda. Konsulite jaoks on paljudes riikides sisse seatud erilised eksamid.

Eesti konsulid määratakse välisteenistusse võetud isikutest. Välisteenistusse võetakse ainult Eesti kodanikke vanaduse piirides 20-30 aastani ja kes on tervislikult töövilmsed välisteenistuses. Peavad valdama sõnas ja kirjas peale eesti keele veel vähemalt kahte võõrkeelt, millest üks peab olema kas prantsuse või inglise keelt. Peale selle nõutakse rendelt ülikooli või kõrgema õppemüüsi haridust ning kandidaadina töötamist välisministeeriumis vähemalt ühe aasta, ning soovitanud kandidaat alles vastava komisjoni eseksamid võõrkeelte oskuses ja rahvusvaheli-

as ja kaubandusõiguses. Samal komisjo-
nil on õigus otsustada üldise kõlblikkuse
üle välisteristuse jaoks.

Peale eelpool nimetatute nõuete peetakse
veel silmas, et vastu võetav isik ei ole sat-
tunud majanduslikkude kohustuste tõttu
säärasesse seisukorda, mis takistaks temal
väärikalt täita välisteristuse ülesandeid.
On ta teenistuses sattunud sellisele seisun-
disele, võidakse teda vabastada ametist.

b). Lõpp.

Konsuliteenistus lõpeb mitmel viisil: 1) kon-
suli surm, 2) konsuli ära kutsumine tema
lähetaja riigi poolt, 3) vahukorra katkemine
mõlemate riikide vahel näit sõjalahti puhkemisel.

4) konsuli ära saatmine aueriigi poolt.

Konsuli ära kutsumine tema lähetaja riigi poolt
leiab aset mitmel juhul. Konsulit võib ära
kutuda ja ametist vabastada tema omal palvel

Seire vabastamise põhjus oleks koosseisude vähen-
 damine ja seda kutsekonculite sulites. Vabas-
 tamise korral on konsulil riigikulul kodumaale
 tagasi sõida, samuti toetuse saamise õigus,
 mis on ette nähtud teenistusest vabastamisel
 koosseisude vähendamise tõttu. Edasi kehtib
 vabastamine ainult kutsekonculite kohta Riigite-
 nistusseaduse §42 alusel. Kaitseseisukorra ajal
 võib vabastada selle seaduse alusel põhjust nimeta-
 mata. Jäusseadunud kohtuotsusega karistatud
 konsul kuulub otsuse vabastamisele tema
 arvustas ja tal ei ole tagasiõiduse riigikulul
 enam õigust, kui konsul sattunud majan-
 duslikult rii võid raskesse seisukorda, et ta
 ei suuda täita oma ainelisi kohustusi, siis
 võib teenistuse määrav ülem teda teenistu-
 sest vabastada, seda vabastamise võimalust ka-
 sutatakse ainult neil korraldel, kui see tõesti on
 vajalik riigi prestiiži pärast või teenistuse huvides.

Edasi võib konsulit ametist vabastada pensioni aja väljätenimise või pensionile minekul haiguse tõttu. Siin sünnib vabastamine konsulile sellekohase kirjaliku palve peale. Kui aga konsul on saanud 65a. vanaks, vabastatakse ta teenistusest vanuse piiri tõttu.

Konsulit võib vabastada veel ametist teda teenistusse määrava ülemuse poolt sel teel, et ta kutsutakse seniselt teenistuskohast välisministeriumi käsutusse. Peale selle võib konsulit ümberpaigutada teisele kohale kas välismaal või keskasutusse.

Ametist vabastamise kõrval tuntakse konsuli ajulist teenistusest tagandamist ja seda sel korral kui konsulile vastu on tõstetud süüdistust süüteo eest, mis Eesti seaduste järgi on karistatav vähemalt ühe aastase vangistusega. Konsulid kelle vastu on tõstetud selline süüdistus, peavad ise paluma end ajutiselt konsuli

ülesannete täitmisest vabastada.

Sõjalahtipuhkemisel Eesti ja mõne välisriigi vahel lõpetavad ka harilikult Eesti konsulid selles välisriigis oma tegevuse. Nii-kausa kui ei ole korraldust ametitegevuse katkestamiseks sõja korral, jätkab konsul oma tegevust võimalikkuse piirides, valmis olles konsulaadi ajutiseks likvideerimiseks Välisministri sellekohasel korraldusel või ekequatori äravõtmisel asunoha riigi poolt. Viimane võimalus konsulaartevuse lõppemiseks on riisugune kus konsul end lubab seada asuriigi asjadesse ja ei respexteri küllaldata-selt asuriigi valitust. Sellisel korral võib asuriigi valitus konsulile passid kätte anda ja asuriigiist minema saata. Eesti konsulaar-eadus keelab konsulil asuriigis poliitilise tegutsenise mis on ohtitud konsuli amkoha valituse ja riigi korra vastu.

I. Konsuli kohustused.

Konsuli kohustused jagunevad kahte liiki: eriteks kohustused saatriigi valit-
 ause suhtes ja teiseks kohustused oma
 kaaskodanikkude suhtes. Täites kohustusi
 saatriigi valituse suhtes töötab konsul oma
 valituse agendina. Siin peab konsul alati
 informeerima oma valitust, eriti majandus-
 like ja õiguslike elu avaldustest. Peab val-
 vama et mõlemate riikide vahel sõlmitud
 lepingud oleks Eesti suhtes õiglaselt teosta-
 tud. Samuti peab konsul täitma valituse
 ülesandeid nii sõjalaevade kui ka muude
 suhtes.

Kaaskodanikkude huvide kaitse mõttes
 on konsuli ülesandeks kaasa aidata
 laevandusele ja merimeestele tarvilikku

abi ja nõu anda, valvata surma korral kaaskodanikkude järeljäänud varaanduste üle ja täita ka perekonnasisuametrike ja notariaalfunktsioone.

Üksik-asjaliselt on konsulite kohustused määritletud konsulaar seaduse põlyil järgmiselt:

1.) Üldised kohustused.

Konsulaar seaduse §1 järel on konsulaadid asutatud Eesti Vabariigi huvide kaitsmiseks, tema kaubanduse ja laevanduse soodustamiseks ja arendamiseks ning Eesti kodanikkudele taviliku nõu ja abi andmiseks välismaal. Sel kõige peab konsul looma ja alal hoidma kõige paremaid sidemeid kohaliku valitusega ja selle organitega. Ta ei tohi mingil juhul ora võtta poliitilisest tegevusest, mis oleks kuidagi sehitud asunoha riigi ja selle valituse

vestu. Oma ametitegevust peavad konsulid, eriti kutsekonsulid, täie hoole ja armastusega täitma ning kasutama õigusi mis talle Eesti huvide raitseks on lubatud. Peaks aga konsulid asukohta riigi valitrus kuidagi takistama konsulitama ametitegevuses või keelduvad täitmast konsulid õigustatud nõudmisi, on konsulid kohuseks asukohta informeerida sellest vastavalt Eesti saatkonda või selle puudumisel välisministeeriumi.

Mispuutub üldisse informatsiooni, siis on kS. §42 järel konsulid kohuseks pidevalt informeerida oma valitrust asukohta riigi majanduslist, õiguslist, sõltiaalset ja poliitilist du-konda. Konkreet küsimusi informeeritakse kohe kuna üldised saadetakse kindlate aja vahemikkude järel. Peale üldiste aruannete esitab konsul teatud aja vahemikkude järel

veel aruanded oma tegevuse ja rahaliste
 läbikäimiste kohta. Oma ametitegevuse
 teostamiseks ja soodustamiseks on tarvitusel
 konsulaatides mitmesugused sellenaha-
 sed raamatud ehk registrid, nagu sisse-
 ja väljaläinud kirjade, sünni- ja sur-
 ma juhtude ning abiellumisregistrid; eda-
 si laevade- ja abimunster registrid. Pea-
 le nende olens veel akti-, passi-, viisa-,
 deponiidi-, konsulaar maksude-, kassa-,
 krediidi-, riigisisutule ning vallasvara ra-
 matud ja lõpuks kontrollraamat pörau-
 duste ja hoiule-võetud varade kohta, proto-
 kolliraamat protestide ja vaiduste regist-
 reerimiseks perekonna sisseküsimustes.

Eelpool nimetatute registrite ja raamatute
 pidamine kas teeneni või osaliselt oleneb
 misooguseid konsulaarfunktsioone konkreetsel
 juhul teatud konsulil on täita.

Konsulaar ülesandeid täites peab konsul abi-
võtjatele võimalikult suuremal määral kät-
tisaadav olema. Kii peab konsulaat töö-
tama igal päeval peale pühapäevade, Eesti
riiklike ja tähtsamate kohalike pühade.

Tööaeg peab kutsekonsulaatides kestma
vähemalt sama kaua kui kodumaa riik-
listes asutistes. Kutsekonsulaadi tööaeg oleneb
kohalikkudest oludest, kuid töötaja kestus
olgu siiski vähemalt naks tundi päevas

Prakordsel asjaludel ei tohi konsulaar-
ametnikud keelduda asja toimetamisest ka
teistel tundidel.

Et säilitada täielist era poolekut ei või
kutsekonsulid ja kutsekonsulaatide ametnikud
olla eraasutiste ja -ettevõtete teenistus ega pi-
dada ärilisi ettevõtteid ja olla sõõnduslikult
erastikute ja -asutiste volinikeks.

Kui konsulile oleks lubatud oma peale võtta üksikute kodanikkude või asutiste voliniku kohustusi tasuta eest, siis on möödapaäsematu, et tekivad kollisioonid ja et teised kodanikud satuvad konsuli kaitse mõttes otsikohale halvemasse seisukorda. Konsuli tegutsemisel välismaal on neil asjaaludel aga eriline kaal ja sellepärast on üldiselt soovimata, et konsulid hakavad üksikute volinikuna tasuta eest.

Volinikuna olemise keelust ei tule mitte nii aru saada, et on keelatud üldse üksikute kodanikkude volinikuks hakata. Kui üksiku kodaniku voliniku kohuste oma peale võtmine on tarvilik konsuli ülesannete täitmiseks või on seaduses otsikohale ette nähtud, siis konsul mitte ainult ei või hakata volinikuks ja välisi volikirju oma nimel vastu võtta, vaid ta on ka kohustatud selle-

kohaseid palveid rahuldama. Keela-
tud on alla volinikuks ainult isikli-
ku huvi pärast, tasu saamise eesmärgiga.

a). Õiguste kaitse

Konsul on kohustatud valvama selle järe-
le, et Eesti kodanikud saaksid ^{Kaustada} /kõiki neile
välismaal kuuluvaid õigusi. Eesti kodanik-
kude õigused välismaal määratakse kind-
laks konsuli asukoha riigi seadustega, vii-
mase ja Eesti vabariigi vahel sõlmitud või
teiste rahvusvaheliste lepingutega ja kom-
petega. Eesti oma seadused tulevad ar-
vesse niipalju, kui seda ette näevad ase-
riigi seadused või olemasolevad lepingud

Konsulaarülesannete täitmiseks on tarvis
hästi tunda lepinguid, mis sõlmitud Eesti
ja konsuli asuriigi vahel. Samuti on konsu-
lil vajalik hästi tunda ka need lepinguid
mis sõlmitud konsuli asuriigi ja teiste välis-

riikide vahel, kuna teiste välisriikidega sõlmitud lepped enam soodustuse alusel on sellised mis kindlustavad ka Eestile ja ta kodanikkudele sama soodustusi.

Jälgides asuüigi lepingupoliitikat juhib konsul kodumaa asutiste tähelepanu neile soodustistele mis saabuvad Eesti kodanikkudele teiste riikide vahel sõlmitud lepinguist.

Pääle lepingute peab konsul veel hästi tundma asuüigi seadusi, eriti aga neid mis olemasolevate lepingute lõttu tulevad kohaldamisele Eesti kodanikkude suhtes.

Eesti kodanikkude õiguste riknemisel, nagu takistuste tegemine mõne õiguste õiguste rakendamiseks, Eesti kodanike halvema osu olukorda seadmine, mitte õigete seaduste kohaldamine j.n.e., on konsuli kohus võtta tarvitusele kõik abinõud Eesti kodanikkude kait-

seks. Nende abinõude all mõeldakse igasugust informatsiooni ja nõuandmist asjaosalistele, vahelastumist kodaniku kaitses, astrostumist asuriigi ametiasutiste sees, asjaolude teatavaks tegemist saadiku resp. kutsu peakonsulaadile või välisministeeriumile asja selgitamiseks j.n.e. Ka on mõeldes konsuli kaasabi palvete edenistamiseks, mis saadetakse asunoha ametivõimudele tema kaudu.

Enne vahelastumist peab konsul konkreetsel küsimustel väga põhjalikult tundma õppima, ning ta võib vajalikke sarrone astuda ainult siis kui on tõesti tegemist Eesti kodanikele kindlustatud õiguste rikkumisega.

Eesti kodaniku olemisel konsuli asuriigi kohtu või eluurimise all, on konsul kohustatud valvama, et Eesti kodaniku suhtes kimmi peetakse

normaalset korrest kohalikkude seadust, lepingute ja kujunenud praktika põhjal ning, et tema seal inimlikult ümberkäiakse.

Konsul peab katsuma tutvuda Eesti kodanikkude vahel all pidamisega võimalikult isiklikult, ja kui see lubatud tema asuriigi seadustega, siis külastama võimaluse ja tarviduse korral kohal asuvasid Eesti kodanikke kindripidavaid vanglaid.

b). Pärandi kaitse

Eesti kodaniku surma korral saadab vastava ringkonna konsul sellest viivitamatult Välisministeeriumile teate ning võimalust mööda ka teada olevatele pärijatele. Kui surnud Eesti kodanikul jääb konsuli tegemispiirkonda vara, on konsul kohustatud võlma tarvitusele abinõud Eesti kodanikkude pärimisõiguste ^{Kaitseks} mainitud vara suhtes. Elab mõni surnud Eesti koda-

niku lähemaist omakseit või pärijast
 surnu endise elukoja ümbruses, siis on
 viimased kohustatud selle eest hoolitsema
 järeljäänud varandus saaks hoia alla
 võetud. Ei tee nad seda või puuduvad
 surnu lähemad omaksed ja pärijad ehk
 nende volinikud kohapeal ning ei takista
 asuriigi radused seda, võtab konsul vas-
 tu surnud kodaniku pärandi, seab kokku
 inventuuri ning teeb tarvilised korraldised
 pärandi hoiuks. Edeni kannab konsul hoolt
 selle eest, et surnu omaksed ja pärimisõigus-
 likud isikud Eesti silesotritakse Välis-
 ministriumi kaudu ja et neid informee-
 ritakse pärandi kättesaamise korrest ja
 vormilikkuustest. Konsul peab riiguguste pä-
 randustoimingute käiku jälgima ja silmas
 pidama, et Eesti kodanikkude huvid kui-
 dagi ei kannataks.

Si ole pärijad või nende volinikud teatud aja jooksul ilmunud pärandi likvideerimisele, asub konsul ise pärandit likvideerima ning saadab likvideerimisest saadud raha ühes likvideerimata asjadega ja aruandega pärandi likvideerimise kohta Välisministeriumile.

On konsuli tegevusringkonnas surnud mõni kas konsuli asuriigi või mõne teise riigi kodanik, kelle pärijaks on määratud või võiksid olla konsuli andmete või põhjendatud arvamise järgi Eesti kodanikud, siis on konsuli ülesandeks koguda võimalikult täielikke andmeid surnu isiku ja temast järelejäänud varanduse kohta ja allest informeerida Välisministeriumi kaudu asjaosalisi isikuid. Konsuli edaspidised sammud selles ajas olenevad Välisministeriumilt saadud juhistest.

c). Perikorra seisua ametriku ülesanded.

Eesti kodanikkude perikorra seisua muudatuste registreerimine välismaal võib, olerevalt sellest kuidas seda nõuavad kohalikkud seadused, aset leida kas 1) kohalikus perikorra seisua registreerimise asutistes või 2). vastavas Eesti konsulaadis, resp. saatkonnas. Konsulaadid perikorra seisua muudatuste registreerijaks võivad olla ainult kutsukonsulid, teised konsulid pirduvad vahetalituse ülesannetega perikorra seisua dokumentide vastu võtmisel ja edasi saatmisel.

Kutsukonsulite ülesandeks perikorra seisua kinnimustes on üldiselt 1) perikorra seisua muudatuste registreerimine asjaosaliste soovil ja registreerimise aktide äranirjade andmine asjaosalistele, kui vastav konsul on selleks õigustatud Eesti ja asukoha riigi seaduste järgi, 2). perikorra seisua muudatustesse

puutuvate dokumentide saatmine oma-
valitustele, kus peetakse asjaosaliste pere-
konnakirju, 3) abiluõime tunnustuste and-
mine, 4) teiste ülesannete täitmine perekonna-
sõisu asjades.

On Eesti konsuli juures mingi perekonna-
sõisu muudatus registreeritud ja see regist-
reerimine ei asenda konsuli asuriigi seaduste
järgi selles riigis ette nähtud registreerimist,
siis on asjaosalised kohustatud vastava pere-
konnasõisumuudatuse registreerima ka selle-
kohastes asukoha riigi ametiasutistes. Kon-
sulid peavad sel korral alati asjaosaliste
tähelepanu riisugustele vajadustele juhtima.

Stouavad asuriigi seadused või olemasolevad
kokkulepped ainult rahaplaatide ametiam-
tistele konsuli poolt ette võetud perekonnasõisu
muudatuste registreerimise teatamisest, täi-
dab konsul vastavad nõuded.

Perukonnaseisu muudatuste registreerimisel kohalikes registreerimise asutistes käiakse vastavas riigis maksva korra järgi. Perukonnaseisu seaduse §4 (R.F. 191/192-1925). järgi on aga asjaosalised Eesti kodanikud kohustatud esitama vastavad registreerimise dokumendid ühes eesti keelse tõlkega tõestamiseks kohalikule kutsukonsulile, kelle tegevuspiirkonda kuulub registreerimise koht. Tõestatud dokument saadetakse edasi vastavale oma-valitsusele Eestis, kus peetakse selle kodaniku perekonnakirju.

d). Politsei lised ülesanded.

Konsul annab Eesti kodanikele välis-
passe ja pikendab nende maksmise täht-
aegu vastavas seaduses ettenähtud korras

Passide andmise ja pikendamise küsimusi korraldavad järgmised eeskirjad: 1) Isiku-
tõestamise ja liikumise seadus (R.F. 48-1930). 2) Vabariik-

gi Valituse määrus isiku tunnistuste ja passi-
de kohta (R.F. 55-1930) 3/ Siseministri määrus isiku-
tunnistuste ja passide väljandamise kohta (R.F. 87-1931)

Peale selle tuleb kohaldada järgmisi kokku-
leppid : 1) Eesti-Läti vahelise ülepüri lii-
kumise kergendamise kohta (R.F. 181/182 - 1925)
ja 2) Eesti-Soome vaheliste reisikaartide kohta.

Välispassid jagunevad kolme liiki : dip-
lomaatiline-, amet-, ja lihtsalt välispassiks
diplomaatliisi- ja ametpasse välismaal anna-
vad ja pikendavad vastava erikorralduse jä-
rele saadikud, kuna harilikke välispas-
se välismaal annavad ja pikendavad kut-
sekonsulid, resp. saadikud, ning aukonsulid,
kes sellekohase õiguse saanud Välisministleri-
umi ja Siseministeriumi kokkuleppel.

Üldise korra järele võib harilikke välispasse
väljanda ainult Siseministri sellekohasel
nõusolekul, kuna välispasside pikendamisi-

ne sünnib otsuse, kui ei ole kahtlust isiku identtuse ega passi suhtes või ei ole teisi takistavaid asjastuid.

Erandina on kutsukonsulaadil õiges passe välja anda ilma Siseministeeriumilt luba küsimata: 1) isikutele, kes võetud Eesti kodanondsuse välismaal viibides ning kes eritavad allekohase kodanondsuse tunnistuse; 2) naiskodanikele, kes alles abilleunud välismaalasega ning säilitades kodanondsuse §19 alusel Eesti kodanondsuse, soovivad uut passi uuele nimele; 3) perekonnapassiga väljastõinud isikutele, kes soovivad uut eraldi passi; 4) kutsutunnistusega varustatud meremeestele, kes Eestist lahkunud olekusel praesent; 5) endise passi ümbervahetamiseks selle rulumise tõttu; 6) kaotatud passi asemel, kui isik on konsulile tuttav ja konsulil on isiku andmed olemas. Kutsukonsulaadidel kes volitatud passi andma, on õiges punktides 2, 3, 4, 5 ettenähtud juhtudel.

Passi ei või välja anda ega pikendada reile
 Eesti kodanikele kes on Eesti riikivõimude poolt
 tagaotsitavad toimepandud kuritegude pärast,
 või kelle kohta on käimas vastav uurimine ja
 kelle on kuulatud lahkumise alalisest elukohest,
 ning lõpuks reile kelle vastu on teatud seadus-
 likud röödmised riigi, omavalitsuse asutuste või
 eraühenduste poolt.

Meeskodanikele kes kuuluvad kaitseväge-
 ristusse kutsumisele, võib anda ja pikendada
 välispassi mitte kauemaks, kui ajani, mil ta
 kuulub kaitseväge teenistusse kohuse täitmisele kutse-
 misele. Konsul registreerib ja arvestab kaitse-
 väe kohuselisi vastavalt kaitseteenistuse seadustele.

Seali elpoolnimetatute on konsulil poliitri-
 lisi ülesandeid täites or veel tegutseda vii-
 sade andmisel alal. Viisad jagunevad 1) dip-
 lomaatilised - 2) amet - ja 3) lihtviisad.
 Diplomaatilised viisad antakse diplomaatiliste pas-

side omanikele või nende ametpasside omanikele, kes vastavad neile ametriikele isikuile, kes Eestis õigustatud saama diplomaatilisi passe.

Tuhtviisad antakse ametpasside omanikele ja neile lehtpasside omanikele, kes vastavad neile ametlikele isikuile kes on Eestis õigustatud saama ametpassi. Viisad antakse sisseõiduks ja 2) läbiõiduks, mis võivad olla ühekordses, mitmekordses või kord~~aks~~õiduks.

Viisade andmise õigus on kutsekonsulaatidel ja neil aukonsulaatidel, kellele see õigus antud briti välisministri poolt. Üldse toimub välismaalaste passide viseerimine sellekohaste vi eskirjade järel.

e). Notariaal Toimingud.

Kui palju, kui palju selleks asuriigi kaadud ei te taunistusi täidavad konsulid Eesti kodanikkude, samuti Eesti kodanikkude ja välismaalaste vaheliste õiguslike tühin.

guti suhtes nõiki neid ülesandeid, mis sea-
duse järgi pandud Eesti notarite peale.

Notariaaltoimingute ette võtmiseks on õigus-
tatud ex officio ainult kutses konsulid.

Aukonsulitele võib Välisminister anda
erandina üldisest korrast õigusi notariaal-
toimingutes üksikute liikide alal kokku-
leppel kohtuministriga. Konsulid täidavad
notari ülesandeid ainult oma ringkonnas
ning üldiselt toimingute suhtes, kus asja-
osalised on 1) Eesti kodanikud, 2) Eesti koda-
nikud ja välismaalased, kes elavad konsuli asu-
riigis, 3) ainult välismaalased - kui need toi-
mingud puutuvad eranditult kinnisvaradesse,
mis asuvad Eestis või tehingutene ja kohuslustesse,
mis kuuluvad tähtsusele Eestis.

Konsuli ülesanded notariaalalal on: 1) Soovijatele
mitme suguste aktide koostamine ühes kandmisega
aktiraamatuisse. 2) aktiraamatust väljavõtte

ja aktide ära kirjade andmine, 3) akti avalduse tõestamine ja muude tõestuste toimetamine

4) eraisikute poolt esitatud dok. hoiule võtmine. Konsulaar seaduse §63 järgi on konsulil õigus valmistada tõlkeid temale selleks esitatavaist dokumentidest ja liistest paberist ja neid tõlkeid tõestada.

Selle seaduse normiga on konsulaatidele antud õigus tõlkeid teha, kuid nende tegemine ei ole konsulaatidele mitte sunduslik, kui konsul leiab et tõlke valmistamine tekitab temal rasvusi (näit. ajapuudus). Siis peab konsul abi vajaja kompetentse isiku poole. Tõlgete valmistamiseks ja tõestamiseks on õigustatud kõik kuni konsulid ja need aukonsulid, kellele see õigus antud välisministri poolt. Aukonsulitist antakse tõlkimise õigus eeskätt neile, kes on eestlased või kelle teenistuses on eestlane sekretär, olenevalt nende isikute kultuursest.

Konsulid lohiwad üldiselt tõlkida ainult neid dokumente, mis on väljaantud Eestis ja tulevad kasutamisele konsulite asukoha riigis või mis välja antud tema asukoha riigis ja tulevad kasutamisele Eestis; ning kui ühe teist korraldust, lubatakse tõlkeid teha ainult Eesti keelest asuriigi keelde ja ümberpöörduvalt k.s. § 64 järel konsulid tõestavad nende ringkonnas ametivõimude poolt väljaantud või nende abil kokku seatud aktide ja dokumentide suhtes viimastel olevate allkirjade algepärasust ning aktide ja dokumentide vastavast asuriigi aadustele.

Kõikide toimingute nimetatakse legaliseerimiseks ja seda ei tule ära vahetada notariaalse tõestamisega. Legaliseerimine on vajalik sellepärast, et Eestis maksavad väljapoole koostatud dokumendid ainult pärast legaliseerimist vastava Eesti konsuli poolt.

Dokumentide legaliseerimise õigus on kõigil konsulitel. Üldises korras legaliseerivad konsulid ainult need dokumente, mis koostatud või antud nende konsulaarringkonnas, kuid tsariduse korral võivad nad legaliseerida ka need dokumente, mis koostatud või antud teises konsulaarringkonnas, kui need ringkonnad asuvad samas riigis. Peakonsulaadid võivad legaliseerida dokumente ka ilma asuriigi välisministri-teriumi kirjutiseta, kuna teised konsulid võivad legaliseerida dokumente ainult siis kui dokumendil leidub asuriigi välisministri-teriumi kinnitus, välja arvatud päritolu dokumendid, mida võivad kinnitada otseselt kõik konsulaadid, ja dokumendid, mis koostatud konsuli ringkonnas asuvate notarite, vannutatud fõlride ja nende ülesandeid täitvate ametnikkude poolt, kui riiguguste ametnike allkirjade ja pitsatite proovid on teatavad konsulaadile.

Konsul võib päält eelpool nimetatute veel hoiule võtta Eesti kodanikkudelt raha, väärtasju, väärtpabereid ja dokumente.

Väärtasjadeks loetakse väärtmetallid, kalliskivid, pärlid ja asjad mis neist tehtud või nendege ilustatud. Väärtpaberiteks loetakse rahaliste väärtustega dokumendid, nagu võlakohustused, vekslid, j.n.e.

Dokumentide hoiule võtmine on sunduslik kõikidele konsulaatidele, väljaarvatud testamendid, mille hoiule võtmine on lubatud ja sunduslik ainult kutsu konsulaatidele.

Raha, väärtasjade, väärtpaberite ja teiste asjade hoiule võtmine on lubatud ainult kutsu konsulaatidele, kui selleks on möödapääsemata tarvidus ja kui konsulaadil selleks vajalikud ruumid ja kindlad panipaigad on olemas.

2.1. Erialad.

Üksikasjaliselt on konsuli tegevus konsulaar seaduses normitud järgmistel aladel.

a). majandus (§87-74/6) kaubalaevandus (§71-86) ja toetuste andmine puudustkannatavaile merimeestele ja tiistele Eesti kodanikele (§87-92).

a) majandus.

Konsul on kohustatud jälgima oma ringkonna majanduslikku, õiguslikku, sotsiaalset ja poliitilist elu ning sellest informerima välisministeeriumi ja teisi ametiamtisi. Briti peavad konsulid saatma informatsiooni : oma riigikonna üldise majandusliku seisukorra kohta, kaubanduse, tööstuse ja põllumajanduse arenemise, transpordivõimaluste ja rahaliste suhetegade ning seadusandluse kohta tööstus-, kaubanduse ja mereõidu alal ja muudest muudest nähtustest välisministri juhtnööride kohaselt

Ülevaated majanduslikust olukorrast konsu-
li ringkonnas jagunevad sisuliselt kahte ossa:

1) ülevaated, mis puutuvad asuüügi majan-
dusellu, üldpildi saamiseks vastava riigi
rahandusest, tööstusest, põllumajandusest,
kaubandusest, laevandusest, majanduspoliiti-
kast j. n. e., et orienteeruda praeguste küsi-
muste lahendamisel ja 2) ülevaated väliskau-
bandusest ühenduses Eesti riigega võimalustega,
Eesti kaupade müügi võimalustest, müügi-,
veo- ja maksutingimustest, samuti tollidest,
iga sugu toodustest ja transiitkaubandusest - Eesti
kaupade turustamiseks või paremate tin-
gimuste loomiseks nende turustamiseks asu-
riigis või mõnes kolmandas riigis, eriti siis,
kui konsuli asuüük võimaldab ühikute kau-
pade alal Eestiga kolmandail turgudel.

Peale puht majandusliste küsimuste peab konsul jälgima ka teistes alades püütavaid küsimusi, mis nii või teisiti suures majanduslike küsimustega või olulised üldpildi saamiseks teha asuriigi majandusliku elu avaldustest.

Siinugusteks aladeks võib olla seadusandlus ja seadusandlik praktika, statistiline olukord, nähted ja uuendused sellel alal ja poliitika, niivõrd kui need võiksid Eesti huvitada või huvi äratada, kui majandust mõjavad tegurid.

Konsul peab soodustama informatsiooni levimist asuriigis Eesti kohta, informeerima asuriigi majandusringkondi Eesti majanduselu avaldustest, eriti ekspordikaubandusest.

Välismaa eraisikute ja firmade järelpärimistele Eesti ekspordi ja Eesti majandusliku olukorra kohta tuleb hooliga vastata.

Selle ülesande paremaks täitmiseks tuleb konsulil hoolitseda selle eest, et konsulaadis

oleksid tarvilikud kättrahmatud ja materja-
 lid Eesti kohta, et oleks küllaldasel määral
 tutvustamiseks ettenähtud väljaandeid ja
 ülesõtteid laialijagamiseks ning et konsu-
 laadi juures oleks võimalust mööda kau-
 ba proovide kogu asjast huvitatute jaoks.

Kui konsulaadile saadetakse järelpärimi-
 si Eesti majanduslike olukorra kohta välis-
 kaubanduse huvides, tuleb sellele vastata asja-
 likult ja erapooletult; mingil tingimisel ei tohi
 konsul enesepole võtta teatete andmist Eesti
 äride maksuvõime kohta.

b). Laevandus.

Konsul on kohustatud kõigiti kaasa aita-
 ma Eesti laevandusele. Ta valvab selle jä-
 rele, et Eesti lipu all sõitvatele laevadele
 tema ringkonnas saaksid osaks kõik ren-
 de suhtes tunnustatud õigused soodustused.

Konsul toimetas Eesti laevadele merimeeste

peak ja maha munsterdamist ja kostab laeva
kõlblikkuse äruvaatust vastavates seadus-
tes ja määrustes ettenähtud korras.

Kui Eesti laev müüakse välismaa sadamas
välismaalasele või kui laev liigiti kaotab
Eesti lipu kandmise õiguse, siis nõuab kon-
sul laeva juhilt viivitamata tagasi laeva
registreerimistunnistuse ja munsterrolli ja
saadab need ühes teadaandega Veeveede
Valitsusele.

Kui Eesti kodanik on välismaa sadamas
ehituse või muul tul omandanud laeva, siis
võib konsul, kui talle on teostatud, et laev
võib Eesti saduste järgi kanda Eesti lippu,
välja anda sellenohaste tõendiste ajutise
laeva registreerimistunnistuse, jälgides
sellal ajal maksvaid eeskirju.

Eesti laeva hädaohus viibimisel või huk-
kumisel välisvetes on konsul kohustatud

tarvitusele võtma kõik temast olenevad abinõud laeva, sellel viibivate isikute ja konna päästmiseks ja abistamiseks. Igast säärest juhust teatab konsul otsekohe Välisministeeriumile ja Veevede Talitusele ja annab hiljemini üksikasjaliselt aru õnnetusest tekkinud kahjustest ja päästetööde käigust. Õnnetuse all kannatanud laeva-pereli annab konsul abi.

Kui mõni merimees ärajooksab Eesti laevalt, on konsul kohustatud laevajuhi sellekohasel kirjalikul palvel tarvitusele võtma kõik abinõud, mis lubatud kohalikkude seaduste ja kehtivate lepingute põhjal, et tabada jooksvikut ja teda tagasi tuua laevale, tingimusel, et laevajuht kohustub tasuma sellest tekkinud kulud.

Kui konsul leiab laevameeskonna kaebuse või mõnel muul põhjusel, et laevajuht

ei ole kõlblik laevajuhtimiseks ning tema juhtimisest oleks karta hädakohtu laevaperele, laevale või koormale, siis teatab ta sellest otsekohe laevaperele või tema kohalikule volinikule. Kui olukorra summil ei ole võimalik ära oodata laevaperele juhtnõude, siis võib konsul vabastada laevajuhi ja määrata temale ajutiselt asetäitja. Konsul kannab märkuse laevajuhi vahetuse kohta vastavasse laevadokumentidesse ja teatab mündatuses viivitamata telegraafilisel Viitede Talitusele kuhu laevaperele.

Kui Eesti laeval laevajuhi ja laevapere liikme vahel tekkinud mõtete lahkuminek Merimeeste seaduse eeskirjade kohaselt esitatakse selgitamiseks konsulile või kui mõni merimees esitab konsulile läbi vaatamiseks laevajuhi otsused temale määrata-

tud karistuse asjus, siis kuulab konsul laevajahi ja merimehe üle ning teeb motiveeritud otsuse. Pooled saavad nende soovil konsulilt arakirja ülekuulamis ja otsuse protokollist. Merimehe karistuse asjus tehtud otsus kantakse laeva päevaraamatusse sellekohaste esikirjade järgi.

Juhul, kui mõni laevaprossesse kuuluv isik või reisija saadab välisvetes laeval korda raske kuriteo ning isik vangistatakse, on konsul kohustatud võtma tarvitusele kohased abinõud süüdlase saatmiseks Eesti piiridesse, rii võira kui selleks ei ole takistusi konsuli asuiriigi seadused ja kui see teisiti ei ole korraldatud rahvusvaheliste kokkulepetega.

c). Toetuseandmine

Kui seaduste või välisriigiga sõlmitud lepingu põhjal merimehe ravimise, ülalpidamise või kojuõidu kulud langevad riigi kanda, siis annab konsul, tarvilikku kokkuhoidlikkust silmas pidades, merimehele toetust, mida tal õigus saada.

Jä kui kehtivate seaduste põhjal merimehe ravimise ülalpidamise või kojuõidu kulud langevad Eesti laevaperemehe kanda ja kui merimehele laevaperemes nõutud summat kätte pole makstud, siis võib konsul merimehele anda avanssi laevaperemehe arvel, silmas pidades tarvilikku kokkuhoidlikkust.

Samuti võib konsul juhul, kui mõni muu Eesti kodanik välismaal kannatab suurt puudust ja tal ei ole võimalik abisaada kohalikele ametiasutistelt,

temale anda vastavatest riigisummadest
ajulist loetust, või teda saata kodumaa-
le. Loetuse ja kojusõitude kulude katmi-
seks tarvisminev raha antakse laenu
näol ilma protsendita. Laenu andmise
kohta teeb laenuandja konsul sellekohase
märkuse täpse summa näitamisega laenu-
saaja välispassile või seda asendavale doku-
mendile.

Abi ei anta mingil tingimusel kaitsväe teenis-
tusest kõrvale hoidjale, seiklejale, hulksõudele,
kerjusele ja neile, kes sattunud puudu-
orse oma süü läbi.

Abi antakse üldise korra järgi ainult kutsu-
konsulite poolt. Suukonsulid annavad abi ai-
nult erandina, kui neile see õigus antud
väliominiisteeriumi või saatkonna poolt.

Brandeid tehakse eeskätt nende aukonsu-
lite suhtes, kes asuvad riigis, mis kaugel

saatkonnast või mõnest kutsukonsulaadist
 või jälle sõlmepunktides või sadamais,
 mille kaudu käib kodumaale saadetava
 vate vedu.

Merimehe surma korral on matmise eest
 kohustatud hoolitsema kohapealsed eest-
 kätt laevajuht. Kui merimees on surnud
 kaldal siis peavad tema matmise eest hoo-
 litsema kohapealsed ametiasutised või ko-
 hapealsed omaksed. Kui teisi matjaid ei ole,
 siis langeb see kohustus konsulile. Riik
 tasub merimehe matmise kulud siis, kui tei-
 si matjaid ei leidunud ja matmine surnis
 konsuli korraldusel. Riigipoolt väljaantud
 matuse kulud tasutakse pärandustombust.

Pärandustombu mittealenuks kantakse kulud
 Sotriaalministeeriumi arvele.

VII. Konsuli õigused

Nagu nägime varem on konsul samasuguse riigi üldametnik kui diplomaatiline esindajagi. Kuid konsuli konsuli esõigused on rahvusvaheliste tavade järgi märksa vähemad kui diplomaatidel. Puutumatuse piirdub ainult konsulite arhiiviga.

Ametkonsul on vaba kõiksugustest isiklikkudest ja naturaalmaksedest või koormistest. Peale selle on uuemal ajal lepinguis määratud, et konsulid ei kuulu teise riigi tsiviil- ja kriminaalkohtu alla. Ametkonsuleid ei või vangistada ilma valituse nõusolekuta, kelle teenistuses nad on. Konsulil on õigus välja panna oma majale silti lähetaja riigi vapiga samuti ka oma kodumaa lippu.

Üldine tendents on selline, et ametkonsulite

õigusi ja kohustusi tõlgitakse laiemalt, kuna konsulite eesõigusi kitsendatakse. Konsulil on samuti kui diplomaadil oma kodumaaga läbikäimise vabaduse õigus ja teataval määral ka tollivabadus, olgugi vähemal määral kui saadikul. Nii võivad meil ametikonsulid tollita kaasa tuua asju ainult teenistuskohale tulekul ja äraminekul.

Jurisdiktsiooniga konsulite õigused pooltsiviliseeritud mail on märksa suuremad ja võrduvad punktumatus ja eks-territoriaalsuse suhtes saadiku omadega.

Peale selle on neil laialdased õigused kohtupidamise suhtes.

Allikad.

A. Piip.

Rahvusvaheline õigus. Tartu 1936.

Ph. Lorn.

Deutsches Gesandtschafts- und
Konsularrecht. 1920

J. Kalfatti.

Handbuch des Österreichisch-
Ungarischen Konsularwesens. 1904.

Konsulaarseadus (R. J. 97 - 1933).

Üldised juhtnõuvid konsulaartegevuseks.